

מסורת הש"ס
 א. (הסבר זה) שבת קנ"ג, פסחים ג"א, יומא נה"א, ביצה ט"א, נדרים מט"א, נב"ב, בי"מ מ"א, קי"א, ב"ב י"ב, מנחות ק"ב, חולין ט"א, סו"ט, אבל רבתי פ"ג ג' ילק"ש תורה רמז תקלו. שם תקעב. ילק"ש נ"ד תקפט.
 ב. בבורות לא"ב, ושם סומנו מקבילות.
 ג. (בשם ר' יוחנן) ירושלמי מעשר שני פ"א ה"א.
 ד. ראה משנה בבורות ס"א.

גרסות
רבנן בכת"י: **רבנן לאחר שחיטה אטו לפני שחיטה. אותו כדרכו בכמה כתי"י: אותו כדרכו.**
ואכלת בשר בכת"י: **נוסף: כברכת ה' אלהיך ובש"י** ועוד נוסף: **כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך בכל שעריך.**
הא בדקה הא בגסה יש בכת"י: **הא בגסה הא בדקה.**
ולא פליגי בכת"י: **מילים אלה חסרות.**
לא יפדה ונמכר ברוב כתי"י: **לא תפדה.**
ונמכר יש בכת"י: **כלעיל: ונמכר הוא ובב"ח: ונמכר חי.**
וכן אמר רב דימי בכת"י: **ובש"י: וכן כי אתא רב דימי אמר.**
ויגמר ברוב כתי"י: ויגמר וכן הלך.
שכן קדוש לפניו בכמה כתי"י: **שכן מקדש לפניו.**
למה לי יש בכת"י: בחרמים **למה לי ובש"י: למה לי שמע מינה.**

לאיי
 מקורה של מלה זו (ואף גם משמעותה המדויקת) לא נתבררו היטב רש"י במסכת שבת (דף סד"א) מסביר כי משמעה כמו – באמת ובערוך סבור כי היא צירוף של המלה "לא" בארמית, והמלה יי מן היוונית אֵטו משמעה "בין" כן משמעות הביטוי היא כמו: לא, בני: ויש שהציעו לפרשה כקיצור של הצירוף "לא היא" על כל פנים משמשת מלה זו כביטוי של מסקנה הכרחית, שבהכרח צריך לומר כך.

עיונים
 וביתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא לכאורה אין צורך בכך, שהרי ממילא מותר למכור את הבשר בהבלעה! אלא שהצורך למכור בשר רק עם גידים ועצמות וכו' מצמצם את מספר הקונים, ויש בהיתר למכור בשר לבר משום השבת אבידה ליתומים (חידושים וביאורים).
 איזהו דבר שאין בו ברכה מחיים מספוק זה שנאמר בו "תזבח ואכלת" למדו חכמים את עיקר דינם של כל פסולי המוקדשים, שיכול אדם לפדותם, ומאותה שעה הם שלו, ויכול למכורם עוד בחייהם (ראה לעיל ט"א). אלא שכאן מדייקים מן הביטוי "כברכת ה' אלקיך המצורף ל"תזבח ואכלת", כי מדובר בפסוק זה גם על קרבן שאין בו ברכה והנאה בחייו (כמו שאר פסולי המוקדשים, שיכול למכורם בחייהם), אלא דווקא לאחר שחיטה. והוא מעשר, שלא ניתן ליהנות ולראות ממנו ברכה בחייו, שהרי נאמר בו "לא יגאל", ואינו יכול למכרו. ומכאן למדנו כי לאחר שחיטה יש בו ברכה, שיכול למכור את בשרו וליהנות מרמיו (וראה מרומי שדה).
 ולא פליגי וכו' מדבר רש"י משמע כי הרין תלוי בשאלה האם משתמשים בעצמות לדבריהם, ואם כן ניתן למכורם כשלעצמם, ובאופן זה ניתן להבליע במכירתם את הבשר (למרות שהוא בודאי יקר הרבה יותר). אבל הרמב"ם מסביר כי הדבר תלוי במחירם של העצמות, שאם הוא יקר – מבליעים בו, ואם לאו אין מבליעים בו, שאין לדבר על הבלעה של דבר יקר דבר זול (כעין דברי אב"י בעמוד הקודם, בהבחנה שבין הבלעת אטרופ בלולב לבין הבלעת בשר בעור וגידים), ויש שכתב כי דבריו של הרמב"ם נאמרו דווקא על פי הלשון

דבר שאינו נישום מחיים, כגון העור והגידים, שאין מוכרים בהמה בחייה בשביל גידיה ועצמותיה – לא גזור רבנן [לא גזור חכמים] שלא למכורם לאחר שחיטה, ולכן כשרוצה למכור בשר יכול להבליעו בעור וגידים, כפי ששינוי בסוף הברייתא. וביתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא [וביתומים העמידו אותה חכמים על דין תורה], שלאחר שחיטה מותר למכור את בשר המעשר, גם בלא הבלעה. ומעירים: **ואף רב שמואל בר רב יצחק סבר לה להא [סבור כשמועה זו] שאמר רבא, שמן התורה מותר למכור מעשר בעל מום שנשחט, ולכן התירו חכמים לעשות כן במעשר של יתומים בלא הבלעה. שאמר רב שמואל בר רב יצחק: מניין למעשר בהמה של יתומים שנפל בו מום ונשחט, שמוכרים אותו כדרכו? שנאמר לגבי בהמות קדשים שנפל בהן מום: "רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך" (דברים יב, טו), איזהו דבר שאין בו ברכה מחיים, שאסור ליהנות ממנו כלל בעודו חי, אלא לאחר שחיטה ("תזבח... כברכת ה'")? הוי אומר זה מעשר בהמה, שנאמר בו "לא יגאל", ואסור למכרו בחייו, אלא רק לאחר שחיטה.**

שינוי בברייתא לעיל כי חכמים התירו להבליע מחיר בשר מעשר במכירת העור והחלב, הגידים והקרנים שלו. איבעיא להו [נשאלה להם לחכמים]: מהו להבליעו את מחיר בשר המעשר בתוך מחיר העצמות של המעשר? רבי חייה ורבי שמעון ברבי נחלקו בכך, חד [אחד מהם] אמר: מבליעו, וחד [ואחד מהם] אמר: אין מבליעו. ומעירים: ולא פליגי [ואין הם חלוקים]. הא [זה] שאמר שאין מבליעים – בבהמה דקה, שאין העצמות ראויות לעשות בהן דבר, ואין מוכרים אותן, וממילא לא ניתן להבליע בשר בדמיהן. הא [זו] בגסה שמעצמותיה אפשר לעשות כלים שונים, והן עומדות למכירה. ואיבעית אימא [ואם תרצה אומר]: אידי ואידי [זה וזה] מדברים בגסה, ולא פליגי [ואינם חלוקים], מר כי אתריה, ומר כי אתריה [חכם זה במקומו, וחכם זה כמקומו]. שיש מקומות שעושים כלים מעצמות ומוכרים אותן, ויש מקומות שאין עושים כלים מעצמות, ואין מוכרים אותן.

גופא [ושבים לדון בגופה] של הברייתא ששינוי לעיל: **בכבור הוא אומר: "לא יפדה"** ("אך בכור שור... לא תפדה" במדבר יח, יז), ואין רשאים לפדותו ולהציא לחולין, אבל הוא נמכר, שרשאי הכהן שקיבלו למכורו. ואילו במעשר נאמר "לא יגאל" (ויקרא כז, לג), ולפיכך, לא רק שאינו נפדה, אלא גם אינו נמכר, לא חי ולא שחוט, ולא תם ולא בעל מום. ושואלים: מנא הני מילי [מנין הדברים הללו] שמה שנאמר במעשר "לא יגאל" מלמד על איסור מכירה? אמר רב חיינא אמר רב, וכן אמר רב דימי אמר רבי יוחנן: נאמר "לא יגאל" במעשר (שם), ונאמר "ולא יגאל" בחרמים, כלומר, בנכסים שאדם מקדיש בלשון חרם, והם עובדים לרשות הכהנים. שכן נאמר בהם: "אך כל חרם... לא ימכר ולא יגאל" (שם, כח), ולמדים אפוא בגזירה שווה: מה להלן, בחרמים, איסור מכירה עמו (עם איסור הגאולה), אף כאן, במעשר בהמה – איסור מכירה עמו. אמר ליה [לר] רב נחמן בר יצחק לרב הונא בריה [בנו] של רב יהושע: חייבים לומר שהכתוב "לא יגאל" מפני [מופנה] לגזירה שווה זו, ואינו נצרך כדי ללמוד ממנו דבר אחר [ובאופן זה לא ניתן להקשות על לימוד זה מן הסברה, משום שכאילו נאמר הדבר בתורה במפורש]. דאי לא מפני [שאם אינו מופנה], איכא למפרך [יש לפרוך] השוואה זו, ולומר: מה לחרמים שיש בהם חומרה מיוחדת, שכן חלים על הכל, על כל דבר שאדם מחרים מנכסיו. מה שאין כן במעשר בהמה, שאינו שייך אלא בבהמות כשרות. ומעירים: לאיי אפנויי מפני [ובאמת מופנה הוא הכתוב], שכן אפשר היה שלא יאמר "ולא יגאל" בחרמים, ויגמר [ויילמד] הלכה זו ממעשר: מה מעשר קדוש ואינו נגאל, שאינו נפדה – אף חרמים קדושים ואינם נגאלין. אם כן, "ולא יגאל" דכתב רחמנא [שכתבה התורה] למה לי? הרי זה לאפנויי [להפנות אותו לדרשה] זו. ודוחים: עדיין יש לומר כי "לא יגאל" שנאמר בחרמים הוצרך לגופו ואינו מופנה, שכן איכא למיפרך [יש מקום לפרוך] את ההשוואה למעשר, ולומר: מה למעשר, שהוא חמור יותר, שכן קדוש לפניו ולאחרי, שאם טעה במנין הבהמות, וקרא בטעות "עשירי" לתשיעי, וגם לאחד עשר, הרי אלו מוקדשים. מה שאין כן בחרמים, שהקדש בטעות אינו חל כלל. ולכן הוצרך להיאמר גם בו "לא יגאל" ללמד שאינו נפדה! אלא כך צריך לומר: לא יאמר "לא יגאל" בחרמים, ויגמר [ויילמד] מכבור: מה בכור קדוש ואינו נגאל, שהרי נאמר בו "לא תפדה" – אף חרמים קדושים ואינם נגאלין. אם כן, "לא יגאל" דכתב רחמנא [שכתבה התורה] בחרמים למה לי? לאפנויי [להפנות] אותו, כדי ללמד על מעשר בגזירה שווה שאינו נמכר. ודוחים: אף כאן איכא למיפרך [יש מקום לפרוך] את ההשוואה של חרמים לבכור, ולומר:

ושאינו נישום מחיים – כגון העור והגידים, ששחיטתם שום דמי הנהמה אינו נשחט. הלכך נהגנוהו שרי אפילו דגדול. ויחמנו, משום השגת אבידה – אוקמוה אדאורייתא, דלאחר שחיטה מוכרו כדרכו. סבר לה להא דרבא – דמעשר לאחר שחיטה, דאורייתא שרי למכור. רק בכל אות נפשך – מוקמינן נספרי דנפסולי המוקדשין מיטעני, וכתיב: "תזבח ואכלת". איזהו דבר שאין בו ברכה מחיים – שאין נהגין מהם מחיים. דהא שאר קדשים, אס נפל בהן מום – פוקן, ויכול למכור מחיים לכל מי שירצה. אלא זה מעשר בהמה – דכתיב ביה "לא יגאל", דאינו נמכר מחיים. וכמד דלאחר זביחה איכא זכרה, והוא זכרה – מכירה היא, דדומיא דזכרה שאסר לך מחיים החיר לך לאחר שחיטה, ומה זכרה היא ראויה זו מחיים – מכירה. אלמא, לאחר שחיטה נמכר מדאורייתא, והא דתני: אינו נמכר שחוט – דרננן הוא. הילכך ציממי מוקמינן אדאורייתא. מהו להבליע? דמי נסר מעשר זמנה של גדול, עס דמי העצמות. דקה – אין העצמות ראויים ללוס, ואין מצליעין. גסה – ראוין העצמות לקתחא דנגרי וזאני, ומצליעין. באתריה דמר אין עושין כלים מעצמות, ואין מצליעין. מנא הני מילי – דמעשר אינו נמכר? דמאי משמע מכירה מ"לא יגאל"? בחרמים – כתיב (ויקרא כז): "לא ימכר ולא יגאל כל חרם קדשים" וגו'. מפני – שצריך שיהו מינות הללו "לא יגאל" מופנין לדרשא זו. שכן חלין על הכל – שאם חרם את הקדשים – חל חרם עליהן. ונותן לכהן כפי טובת הגאה שיש לו בהן, כדלמך צערכין צפרק "המקדיש שדהו" (כח, ג). תלמוד נמעשר שאינו חל אלא על החולין? ועוד, חרם חל על כל העדר, ומעשר אינו אלא עשירי, איכא למיפרך – דליטריך "לא יגאל" דחרמים. דמעשר לא גמירי, דמה למעשר שכן קדש לפניו ולאחרי, שאם קרא לעשירי "תשיעי" ולתשיעי "עשירי" ולאחד עשר "עשירי" – שלשתן מקודשים.

גופא: בכבור הוא אומר: "לא יפדה", ונמכר; במעשר נאמר: "לא יגאל", ואינו נמכר לא חי ולא שחוט, ולא תם ולא בעל מום. מנא הני מילי? אמר רב חיינא אמר רב, וכן אמר רב דימי אמר רבי יוחנן: נאמר "לא יגאל" במעשר, ונאמר "ולא יגאל" בחרמים, מה להלן – מכירה עמו. אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב הונא בריה דרב יהושע: מפני, דאי לא מפני – איכא למפרך: מה לחרמים, שפין חלים על הכל! לאיי אפנויי מפני; לא יאמר "ולא יגאל" בחרמים, ויגמר ממעשר, מה מעשר קדוש ואינו נגאל – אף חרמים קדושים ואינם נגאלין, "ולא יגאל" דכתב רחמנא למה לי? לאפנויי. – איכא למיפרך: מה למעשר, לא יאמר "לא יגאל" בחרמים, ויגמר מכבור, מה בכור קדוש ואינו נגאל – אף חרמים קדושים ואינם נגאלין, "לא יגאל" דכתב רחמנא למה לי? לאפנויי. – איכא למיפרך:

תוספות

דלא יאמר לא יגאל בחרמים וגמר ממעשר מה מעשר קדוש ואינו נגאל – ואם תאמר: דילמא הוה ילפינן מהקדש דתפדה: ויש לומר: דלחומרא ילפינן. אי נמי, משום דבחרמים כתיב "לא ימכר" ומוקמינן בהו לא יגאל.

השניה, המבחינה בין מקומות שונים (חק נתן). **בחרמים** המחירים את נכסיו, כלומר, מקדישם בלשון "חרם", בין מקרקעין ובין מיטלטלין (ואף בהמות הראויות להקרבה) – הריהם ניתנים לכהנים (אלא אם כן הקדישם במפורש לבדק הבית), ומתחלקים לאנשי המשמר המשמשים במקדש באותה שעה. ומשעה שהקדישם אין אדם יכול למכורם לאדם אחר (שיתן הקונה את דמיהם לכהנים), וגם אינו יכול לפדותם בעצמו ולתת לכהנים את דמיהם. ובתורת כהנים פירשו: "לא ימכר" – לאחר, "ולא יגאל" – לבעלים (כך גרסת הג"א, ונראה שכן היתה גרסת הרמב"ם), כלומר, שלא אדם אחר ולא הבעלים יכולים לפדותו מיד ההקדש (ראה חזון איש). **מה לחרמים שכן חלים על הכל** הפירוש בפנים הוא בפירוש תוס' חיצונית (וביוון לכך הרש"ש). ורש"י מפרש שגם אם חרמים קדשים – חל החרם עליהם (ראה משנה ערכין כ"ב), מה שאין כן מעשר, שאינו חל אלא על החולין. ועוד שחרם חל על כל העדר, ומעשר אינו אלא העשירי.

אורה ההלכה
מהו להבליעו בעצמות מעשר שנשחט במומו, אם היו דמי העצמות יקרים, והבליע דמי הבשר בדמי העצמות – מותר. כלשון האחרונה (חק נתן). (רמב"ם ספק קרבנות הלכות בבורות פ"ח ה"ח).

דאיכא למיפרך — צמעשה, כדפרכינן גבי חרמים: מה לזכור שכן קדושתו מרחם, תאמר צמעשה שאין קדושתו מרחם? ולהכי איצטריך "לא יגאל" דמעשה. והעברת קרא יתירא הוא — ומופנה לגזירה שזה, ללמד "העברה" "העברה" על מעשה שלא יגאל, ואין משיצין עליה. והוא עומד הא קרא יתירא? דמני למכתב "כל פטר רחם לה", כדכתיב קרא אחרינא (שמות יג): "כל פטר רחם לה", "והעברה" למה לי? שמע מינה: קרא יתירא הוא. בכור נמי נילף גאולה גאולה מחרמים — דלא ימכר. דאף על גב דלא כתב צכור גאולה נמי, ואלא גאולה מחרמים — והיא היא. גאולה דמעשה מפני — כדאמרן, הלכך דייקנן ליה גזירה שזה מחרמים. אצל פדייה דזכור לא מפני דאיצטריך לגופיה, ולא גמורי נמי אצטריך דהעברה העברה. ומאי חזית — דפדייה דזכור לגופיה ולא גמורי אצטריך, ו"לא יגאל" דמעשה לא מפני גזירה שזה מחרמים? אימא: "לא יגאל" דמעשה — לגופיה, דלא יפדה, ולא גמורי אצטריך צ"העברה" "העברה". ודכור — לאפניו, ולמיגמר גזירה שזה מחרמים דאסור צמירה! ונילף בכור העברה ממעשה — שיהא אסור צמירה. דהא מעשה כזו קיס לן, דגמירא ליה גאולה מחרמים! כל חרם קדשים הוא — הוא אסור צמירה. מסתברא מעשה הוה ליה לרבויה — דין חרמים, דגאולה כתב ציה כמו צמירה, ולמעוטי צכור דפדייה כתב ציה. לא יגאל דחרמים לא צריך — ולא משום דגמר מצבור. אלא מסבירא נפקא לן דאינו צדייה. דהא קדש נינהו — ואינו צדייה, ולא דמי לקדש מוצא. חולין נינהו — ויכול למוכר כהן לכל מי שירצה. לך יהיה — נרשות כהן הן, כשאר ממונו.

תוספות

הוא ולא בכור — רבא נמי, דמשני בסמוך ש"לא ימכר" בחרמים לא צריך, אית ליה נמי "הוא" ולא בכור, כדמוכח בפרק קמא דתמורה (ה, ב) גבי

אי עביד לא מהני, דאי לאו "הוא" הוה ילפינן בכור העברה העברה ממעשה. ואביי נמי, דמדק בפרק קמא דתמורה "הוא" — בהוייתו יהא, מכל מקום הוה דריש "הוא" — ולא בכור, מדסמך ליה "הוא" ל"קדש קדשים", דמשמע: הוא — בקדושתו יהא.

רבא אמר לא יגאל דחרמים לא צריך — כך כתוב בספרים. ורש"י גרס: "לא ימכר", משום דדייק דאינתנהו היכא? אי בי בעלים — הקדש נינהו. ואי ב"לא יגאל" קאמר — והא קדשי בדק הבית נגאלין. ורבינו תם מפרק ד"הקדש נינהו" קאמר — היינו אפילו נפדו, ד"קדש קדשים" משמע ליה קדושת הגוף עד בואו ליד כהן. ומיהו, קשיא לרבי: דבפרק קמא דתמורה (ה, ב) משמע דמוכחין דאין מועיל פדיון, מ"הוא" — בהוייתו יהא, לאביי דאי עביד מהני. ולרבא דאמר: לא מהני — נפיק מ"לא יגאל" גופיה. ואם כן, היכי הוה דייק הכא ד"לא יגאל" לא צריך משום דאי בי בעלים הקדש נינהו אפילו נפדו? הוא גופה מ"לא יגאל" נפקא ליה לרבא? ועוד קשיא אחרת שהקשה רש"י, הא דקאמר: אם אינו ענין לחרמים תנהו ענין למעשה, מאי צריך מעשה רש"י, הא דחרמים? הא בגופה כתב. ואי משום "לא ימכר" בקנייה — הכי הוה ליה למימר: ואם אינו ענין לגאולה, דבגופה כתב, תנהו ענין למכירה. אי נמי, יאמר: "לא יגאל" דחרמים למה לי? שמע מינה לאפניו.

לשיך לעמוד ב] הא לאחר שחיטה נגאל הא בעי העמדה והערכה — תימה: לוקמה במפרכסת, דהרי היא כחיה לכל דבריה. כדאמר בפרק שני דחולין (ל, א): דמדי פסח מי אחיז? הא תנא: שחט בה שנים או רוב שנים כו'! ויש לומר: דשמא זו היתה חשובה כחיה אף לענין תמורה. והרב רבי שמעון מנייביל"א זכר צדיק לברכה היה מפרש: דהכא, דנגמרה השחיטה כהלכתה — לא חשיבא מפרכסת כחיה. והכל פירשתי ב"מרובה" (בבא קמא עו, א) בשמעתין דפרה מטמאה טומאת אוכלין.

עיונים

בכור נמי נילף גאולה גאולה מחרמים ואף שלא נאמרה בו לשון גאולה, אלא פדייה, מכל מקום גאולה ופדייה היינו הך (רש"י). ומאי חזית דלא תפדה דבכור לגופיה וכו' — כלומר, לאחר שנתברר כי למדים בגזירה שווה "העברה העברה" מבכור למעשה, נמצא כי לגבי כל אחד מהם ניתן לומר ש"לא יגאל" (או "לא תפדה") שבו אינו נצרך לגופו, שהרי הוא נלמד מחבירו (בכור ממעשה, או מעשה מבכור) בגזירה שווה "העברה העברה". והוא מופנה איפוא לגזירה שווה לחרמים, ללמד שיש בו גם איסור מכירה. ומרית להעיד דוקא את המעשה? (שהרי בשלב זה אנו סבורים כי אין להבחין בין "לא יגאל" ל"לא תפדה").

רבא אמר וכו' — דעת רבא, איסור מכירה של מעשה בהמה לא נלמד בגזירה שווה "לא יגאל" "לא יגאל", מחרמים שנאמר בהם איסור מכירה. אלא במידת "אם אינו ענין", שהכתוב "לא יגאל" האמור בחרמים, שלא נצרך לענינו, בא ללמד איסור מכירה במעשה. ובפשטות נראה כי רבא בא לחלוק על דברי רב ר' יוחנן, הסבורים כי הלימוד מחרמים למעשה הוא בגזירה שווה (ראה חזון איש). אבל יש מי שהסביר כי רבא אינו בא לחלוק על רב ר' יוחנן, אלא מפרש את דבריהם, שאין כוונתם לגזירה שווה ממש, אלא ל"אם אינו ענין" (שי למורא). לא יגאל דחרמים לא צריך רש"י (בעמוד הבא. וראה בתוס' כאן) מעלה מספר קשיים

מה לבכור שכן קדושתו מרחם, מה שאין כן חרמים, שצריכים להקדישם, ולכן הוצרך לומר בהם "לא יגאל"! אלא כך יש לומר: לא יאמר "לא יגאל" במעשה, ויגמר [ויילמד] בגזירה שווה העברה העברה מבכור, שבמעשה נאמר: "אשר יעבור תחת השבט" (ויקרא כז, לב), ובככור נאמר: "והעברת כל פטר רחם לה" (שמות יג, יב), מה בכור קדוש ואינו נגאל, אף מעשה קדוש ואינו נגאל. אם כן, "לא יגאל" דכתב רחמנא [שכתבה התורה] במעשה למה לי? לאפניו [להפנות אותן], כדי ללמוד בגזירה שווה מחרמים, שגם במעשה יש איסור מכירה. ומקשים: ואכתי [ועדיין], מה שנאמר "לא יגאל" במעשה נמי [גם כן] לא מפני [אינו מופנה], והוא נצרך ללמד שמעשה עצמו אינו נפדה. דאיכא למיפרך כדפרכינן [שהרי יש מקום לפרוך את ההשוואה של מעשה לבכור, כמו שכבר פרכנו] את ההשוואה של חרמים לבכור, מכך שבכור קדוש מרחם! ומשיבים: "והעברת" האמור בככור קרא יתירא [כתוב מיותר] הוא, ומופנה לדרשה זו, כאילו היא מפורשת בכתוב, ולא ניתן לפורכה. ושואלים: בכור נמי [גם כן], נילף [נלמד] בגזירה שווה גאולה מחרמים, שאסור למוכרו, כפי שלמדנו מחרמים למעשה! ומשיבים: גאולה הכתובה במעשה — מפני [מופנה], ללמוד דין זה בגזירה שווה מחרמים. אבל מה שנאמר בככור — לא מפני [אינו מופנה], אלא לגופו, שאין פודים את הבכור. ושואלים: ומאי חזית [ומה ראית לומר] ש"לא תפדה" שכתוב בככור — לגופיה [לגופו] הוא שנאמר, וזה שנאמר במעשה — לאפניו [להפנות] לדרשה? ואימא [ואמור כן]: של מעשה — לגופיה [לגופו] הוא נצרך, ללמד שאינו נפדה, ואילו של בכור — לאפניו [להפנות אותן] לדרשה, ללמוד מחרמים בגזירה שווה שאינו נמכר! ומשיבים: דנין לשון גאולה שבמעשה מלשון גאולה שבחרמים, ואין דנין לשון פדייה שבככור מלשון גאולה שבחרמים. ודוחים: מאי נפקא מינה? הא תנא

דבי [הרי בכגון זה שנה החכם מבית מדרשו] של ר' ישמעאל: נאמר "ושב הכהן" (ויקרא יד, ט), ונאמר "ובא הכהן" (שם מד), ואמרים: אנו זהו הוא שיבה זו היא ביאה, כלומר, בשני המקרים המשמעות היא שבא הכהן אל הבית, ולפיכך למדים בגזירה שווה זה מזה, למרות שהמילים אינן זהות, אלא רק תוכנן! ומשיבים: הני מילי [דברים אלה] שאפשר ללמוד גזירה שווה ממילים שאינן זהות, אמורים היכא דליכא דדמי ליה [במקום שאין כתוב אחר שזומה לו] בדיוק, שיכול להילמד בגזירה שווה, אבל איכא דדמי ליה [במקום שיש דומה לו] — מדדמי ליה ילפינן [מן הדומה לו אנו למדים]. ומקשים עוד: ולילף [ושיילמד] בכור בגזירה שווה העברה העברה ממעשה, שאסור למוכרו, דהא [שהרי] לגבי מעשה נמי [גם כן] כבר גמר [למד] דין זה בגזירה שווה גאולה מחרמים! ומשיבים: מיעט רחמנא [מיעטה התורה] בכור מאיסור זה גבי [אצל] חרמים, שאמרה "הוא" ("קדש קדשים הוא לה" ויקרא כז, כח) — להדגיש: הוא ולא בכור. ומקשים: ואימא [ואמור] כי "הוא" בא להדגיש: ולא מעשה! ומשיבים: מעשה דומה לחרמים, שיש בו לשון גאולה כמותו. רבא אמר, איסור מכירה של מעשה נלמד באופן זה: "לא יגאל" של חרמים המלמד שאין פודים אותו, לא צריך כלל לאומרו, דאינתנהו היכא [שהרי היכן נמצאים החרמים הללו] המיועדים לכהנים? אי בי [אם בבית] הבעלים — הקדש נינהו [הם] ואין כוונתו לפדותם, אי בי [אם בבית] הכהן הם נמצאים כבר — חולין נינהו [הם], והכהן יכול למוכרו לכל מי שירצה. דתניא [ששנויה ברייתא]: חרמים, כל זמן שהן בבית בעלים — הרי הן כהקדש לכל דבריהם, שנאמר: "כל חרם קדש קדשים הוא לה" (ויקרא כז, כח), ואם נתנן לכהן — משעה שהגיעו לידו הרי הן כחולין לכל דבריהם, שנאמר: "כל חרם בישראל לך יהיה" (במדבר יח, יד). ואם כן, "לא

בענין זה. והוא סבור כי יש לתקן את הגרסה, ולגרס "לא ימכר" במקום "לא יגאל". אי בי בעלים הקדש נינהו לגרסת רש"י שמדובר כאן על איסור "לא ימכר", כוונת הדברים היא, שחרמים אלו שבביתו נכסי ההקדש הם, ושוב אינם בידו למוכרם, שהרי אינם שלו. ולגרסתנו "לא יגאל", הכוונה היא שאין פדייה מועילה בהם, שהאילו ולא שייכת בהם פדייה — הרי אין מקום לצוות "לא יגאל", ולחייבו על כך מלקות, שהרי אין לחייב אדם על מה שלא עשה (ראה רמב"ם הל' בכורות פ"ו ה"ה). ובטעם הדבר שלא ניתן לפדותם, כתב רבינו תם — משום שנאמר בהם "קדש קדשים הוא", ומשמעות הדבר שיש בהם קדושת הגוף עד שיבואו ליד הכהן (רבינו תם בתוס' ד"ה רבא), ורבינו גרשום הסביר כי מדובר כאן שהחרים בהמות תמימות, הראויות למובח. שאינו יכול לפדותן, כשם שלא ניתן לפדות בהמות כאלו אם הקדישן לבדק הבית, מאחר והן ראויות להקברה.

אורה ההלכה

חרמים כל זמן שהן בבית בעלים חרמי כהנים, כל זמן שהם בבית הבעלים הרי הם הקדש לכל דבריהם. נתנו לכהן — הרי הם כחולין לכל דבריהם. כברייתא. (רמב"ם ספר הפלאה הלכות ערכין וחרמין פ"ו ה"ה).

מסורת הש"ס

- ה. (טענה זו) עירובין נ"א, יומא ב"ב, יבמות י"ב, נזיר ה"א, מכות י"ג, הוריות ח"ב, מנחות ד"א, מה"ב, חולין פה"א, נדה כ"ב, (הדרשה) תוי"כ ויקרא יד, לט. ו. (תשובה זו) עירובין נ"א, יומא ב"ב, יבמות י"ב, נזיר ה"א, הוריות ח"ב, מנחות מה"ב, חולין פה"א. ז. תמורה ה"ב, (ועיי"ש). ח. ערכין כ"ט, א. ילקו"ש תורה תרעה. שם תרפ"ב, ועיי' תוספתא ערכין פ"ד לא.

גרסות

- אבל איכא ברוב כתיב"י ובש"מ: אבל היכא דאיכא. דהא מעשה נמי נמי בש"מ: דהא מעשה. גאולה גאולה בכתיב"י מילים אלה חסרות. הוא הוא ברוב כתיב"י: הוא. מעשה מעשה בכתיב"י: מעשה מעשה ובש"מ: מעשה מעשה. מסתברא מעשה. יגאל יש בכתיב"י: ימכר וראה עיונים. דתניא בכתיב"י ועוד: דתנו.

מסורת הש"ס
 א. ראה בכורות לא, ב. ילק"ש תורה תרפא. שם תרפב.
 ג. בכורות טו, א, ושם סומנו מקבילות.

גרסות

רחמנא יש בתי"י: רחמנא בחרמים.
מעשר בש"מ: מסתברא מעשר מעשר גאולה.
מי איכא דמחיים לא מיפריק בתי"מ ועוד: מי איכא מדי דלא מיפריק מחיים וכעין זה בש"מ.
דאקיל ברשי"י, וכן הגיהו בש"מ ובבי"ח: דאקלישא.
פדיונו מיפריק יש בתי"י: פדיונו מיפריק ובש"מ: פדיונו אינו דין דלא מיפריק.
שמע מינה בתי"מ: לאו שמע מינה.
לא יגאל לא ימכר הוא בתי"מ: לא יגאל ולא ימכר הוא.
דהא עיילי בתי"מ ועוד: הוא דעיילי.

יגאל" דכתב רחמנא [שכתבה התורה] למה לי? ולכן צריך לומר: אם אינו ענין לחרמים תנהו ענין למעשר, שאסור למוכרו, בנוסף למה שנאמר בו "לא יגאל", שאסור לפדותו. ומקשים: אימא [אומר]: תנהו ענין לבכור שאסור למוכרו! ומשיבים: מעשר – נאמרה בו לשון גאולה כמותו (כמו בחרם). רב אשי אמר: אין צורך ללמוד איסור מכירה של מעשר ממה שנאמר בחרמים, אלא "לא יגאל" האמור במעשר – לא ימכר הוא. אמר רב אשי: מנא אמנא לה [מנין אני אומר אותה]? דכתיב [שנאמר] לגבי מעשר: "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש לא יגאל" (ויקרא כז, ג), ויש ללמוד מדין התמורה על דין הגאולה: אימתי מעשר עושה תמורה – מחיים, שאם המיר בהמת קדשים ממה בבהמת חולין – אינה מתקדשת בכך. ולפיכך צריך לומר גם כן: אימתי אינו נגאל, אין בעליו רשאי לפדותו – מחיים, ומכאן יש לדייק: הא [אב2] לאחר שחיטה – נגאל. ואולם, כיצד אפשר לפדות מעשר לאחר שנשחט? הא בעי [הרי צריך] העמדה והערכה לפני הכהן, כדי שיוכל לפדותו, כדין שאר קדשי מזבח, ומשנשחט שוב אי אפשר להעמידו! אלא שמע מינה [למד מכאן] שמה שנאמר "לא יגאל" – לא ימכר הוא, וקודם שנשחט המעשר אינו יכול למוכרו לאדם אחר, אבל לאחר שנשחט – מותר הדבר. ומקשים: הניחא למאן דאמר [זה נוח לשיטת מ"י שאומר] שקדשי מזבח אף הם היו בכלל העמדה והערכה. אלא למאן דאמר [לשיטת מ"י שאומר] קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה, אלא רק קדשי בדין הבית, ואם כן ניתן לפדות מעשר לאחר שחיטה, מאי איכא למימר [מה יש לומר]? מדוע לא נפרש כפשוטו, ש"לא יגאל" משמעו

יגאל" דכתב רחמנא למה לי? אם אינו ענין לחרמים תנהו ענין למעשר, שאסור למוכרו, בנוסף למה שנאמר בו "לא יגאל", שאסור לפדותו. ומקשים: אימא [אומר]: תנהו ענין לבכור שאסור למוכרו! ומשיבים: מעשר – נאמרה בו לשון גאולה כמותו (כמו בחרם). רב אשי אמר: אין צורך ללמוד איסור מכירה של מעשר ממה שנאמר בחרמים, אלא "לא יגאל" האמור במעשר – לא ימכר הוא. אמר רב אשי: מנא אמנא לה [מנין אני אומר אותה]? דכתיב [שנאמר] לגבי מעשר: "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש לא יגאל" (ויקרא כז, ג), ויש ללמוד מדין התמורה על דין הגאולה: אימתי מעשר עושה תמורה – מחיים, שאם המיר בהמת קדשים ממה בבהמת חולין – אינה מתקדשת בכך. ולפיכך צריך לומר גם כן: אימתי אינו נגאל, אין בעליו רשאי לפדותו – מחיים, ומכאן יש לדייק: הא [אב2] לאחר שחיטה – נגאל. ואולם, כיצד אפשר לפדות מעשר לאחר שנשחט? הא בעי [הרי צריך] העמדה והערכה לפני הכהן, כדי שיוכל לפדותו, כדין שאר קדשי מזבח, ומשנשחט שוב אי אפשר להעמידו! אלא שמע מינה [למד מכאן] שמה שנאמר "לא יגאל" – לא ימכר הוא, וקודם שנשחט המעשר אינו יכול למוכרו לאדם אחר, אבל לאחר שנשחט – מותר הדבר. ומקשים: הניחא למאן דאמר [זה נוח לשיטת מ"י שאומר] שקדשי מזבח אף הם היו בכלל העמדה והערכה. אלא למאן דאמר [לשיטת מ"י שאומר] קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה, אלא רק קדשי בדין הבית, ואם כן ניתן לפדות מעשר לאחר שחיטה, מאי איכא למימר [מה יש לומר]? מדוע לא נפרש כפשוטו, ש"לא יגאל" משמעו

תנהו ענין למעשר – למכירה. מסתברא דאמעשר שדינן ליה שכן גאולה כמותו – כך שמעמי. ויש לי הרבה להשיב: חדא, דקאמר "אי צבעלים הקדש יניחו". והרי הקדש צר פדייה, שהרי קדשי צדק הניתן נפדין קדשי מזבח, כדכתיב: "ואם המקדש יגאל את ציתו". ובעל כרחיך איטריין למכתב צחרמים "לא יגאל"! ועוד, דקאמר "תנהו ענין למעשר". ומה לנו להציא "לא יגאל" אמעשר? הרי כבר נאמר בו "לא יגאל". ואם למכירה קאמר, היה לו עוד לומר: אם אינו ענין לגאולה תנהו ענין למכירה. אי נמי, הוה ליה למימר: "לא יגאל" דחרמים למה לי? שמע מינה לאפנויי ולדון גזירה שוה, דמה כאן מכירה עמו – אף מעשר מכירה עמו! הילכך מדומה לי דהכי מיבעי לך למיגרס: אמר רבא "לא ימכר" דחרמים לא זריך. והכי פירושה: רבא אמר, צלל גזירה שוה נפקא לן צמעשר דאינו נמכר, ד"לא ימכר" דחרמים לא זריך. הקדש יניחו – והקדש אין הרשות ציד צעלים למוכרו לאחרים, אלא לגזר נמכר. והכא נמי, כל כמה דאיתנהו ציד צעלים לא מודבן. חולין יניחו – ונמכרין. תנהו ענין למעשר – דלא ימכר. וכן עיקר. מנא אמנא לה – מדלא חסר ליה אלא מחיים. דאי גאולה צבעלים דוקא, ולמידק: הא לאתר שחיטה – נגאל, ותופס את דמיו. העמדה והערכה בעי – אלא ודאי לימיה צמורת פדיון כלל, ואינו קדוש לתפוס את דמיו בקדושה. והאי "לא יגאל" – לא ימכר הוא, ומשום דעביד ציה עובדא דחול קאסר ליה רחמנא. הילכך, מחיים דחמירא קדושה – אסור, לאתר שחיטה דאקלישא קדושה, דהא נשחט צמוץ לאכילת זרים – שרי למכור. גאולה משמע צבעלים, ותופס ליה פדיונו, דאי אין תופס פדיונו – למה להו לצעליו לפדותו? אלא לאו שמע מינה: לא ימכר, משום עובדין דחול קאסר ליה קרא. להכי כתב לא יגאל – דמדאפיק מכירה צלשון "גאולה", ליכא לאוקמה, דאס כן לא מניין למידק: הא לאתר שחיטה נגאל.

לא יפדה? ומשיבים: אכן הכי קאמרינן [אנו, כך אנו אומרים]: הואיל ו"לא יגאל" האמור אינו אלא מחיים, כדין תמורה, אבל לאחר שחיטה מותר הדבר – לא ניתן לפרש זאת כאיסור פדייה, שכן מי איכא [האם יש, ייתכן, דבר] שמחיים לא מיפריק [אינו נפדה], ולאחר שחיטה מיפריק [נפדה]? אלא מנא נאמר שניתן לפדותו רק לאחר שחיטה? והרי יש טעם לחלוקה כזו: מחיים דאלימא קדושתיה [שחקיפה, חזקה, קדושתו] – לא מיפריק [אינו נפדה], ודווקא לאחר שחיטה דאקיל ליה קדושתיה [שהוקלה לו קדושתו] – מיפריק [נפדה]! ולא כל שכן הוא, שנאמר היפך דבר זה: ומה מחיים, דאלים למיתפס [שהמעשר תקיף, חזק, כדי לתפוס] את פדיונו בקדושתו, שהרי הוא עושה תמורה – לא מיפריק [אינו נפדה], לאחר שחיטה, דלא אלים למיתפס [שאינו חזק לתפוס] פדיונו, שהרי השחוטא אינה עושה תמורה – האם מיפריק [נפדה]? אלא שמע מינה [למד מכאן]: "לא יגאל" – לא ימכר הוא. ואומרים: אם כן, ולכתוב רחמנא [ושכתוב התורה] במפורש "לא ימכר" ומשיבים: אי כתב רחמנא [איילו כתבה התורה] "לא ימכר", הוה אמנא [הייתי אומר]: איזדבונא הוא דלא מזדבן [להימכר הוא שאינו נמכר], מפני דקא עביד עובדין דחול [שהוא עושה בו מעשים של חול], שהוא נוהג בו כבהמת חולין רגילה, ודמיו נעשים חולין, אבל איפרוקי – מיפריק [להיפדות – הוא נפדה], דהא עיילי [שהרי נכנסים] דמיו להקדש, להכי כתב רחמנא [כך כתבה התורה]: "לא יגאל", שאסור לפדותו,

עיונים

אימתי עושה תמורה מחיים שאין קרבן עושה תמורה אלא אם כן הוא עצמו קדוש בקדושת הגוף כדי להקריבו על גבי המזבח (ובכלל זה גם בהמה שהוקדשה ורק אחר כך נפל בה מום, שלא פקעה קדושתה ממנה). אבל כל בהמה שאינה עומדת להקרב, משום שאינה חיה, או משום שכבר נשחטה (ראה בתוס' בעמוד הקודם ובחידושי בתרא) – אינה עושה תמורה.
הא לאחר שחיטה נגאל אף שהדיוק מן הכתובים עוסק בכל מעשר, בין תם ובין בעל מום, מכל מקום הדיון המובא כאן, המתיר פדיון לאחר שחיטה, נוגע רק למעשר שנפל בו מום (כך פירש רש"י). וההנחה היא, שגם המעשר הריהו בכלל פסולי המוקדשים, שיש להם היתר שחיטה ואכילה בכל מקום. אלא שבניגוד לשאר פסולי המוקדשים, שאינם מותרים בשחיטה ואכילה אלא לאחר פדייה, בבכור ובמעשר נאמר שאין בהם פדייה. אלא שלפי ההנחה ש"לא יגאל" משמעו שאינו שייך בפדייה – דווקא מחיים

אין פדים את המעשר, אבל לאחר שנשחט צריך לפדותו, כדי שיהיה ניתן לאוכלו. ואילו לפי המסקנה, אין כלל צורך בפדייה של מעשר בעל מום כדי לאוכלו, אלא קדושתו קלה, עד שאינו תופס את פדיונו בקדושתו, ומשום כך הוא נאכל בלא פדיון (חזון איש).
אלא שמע מינה לא יגאל לא ימכר הוא שהרי במכירה הוא אין חסרון של העמדה והערכה. ויש איפוא להסביר כי אין כלל ענין פדיון במעשר, אלא האיסור "לא יגאל" שבכתוב הוא למכור מעשר בחייו, למרות שנפל בו מום. וכל זה הוא בחייו, בשעה שהבעלים עצמם אינם יכולים לנהוג במעשר מנהג חולין (שאסור לגזוז ולעבוד בו). אבל משעה שנשחט המעשר במומו ונקלשה קדושתו, ואז הוא מותר באכילה – לא אסרה התורה למוכרו (ראה רש"י).

משנה לא ימנה – אפילו אם זימן כהן אורח ישראל על הנכור בעל מוס, לא יאכל עמו.
גמרא מתניתין – דשרי גוי בחכילת צבור, מני? רבי עקיבא היא, דמתיר. אליבא דבית הלל קאמר רבי עקיבא, דבית הלל מתירין אפילו גוי. מה בחזה ושוק כהנים אין ישראל לא – דכמי: "ואתה וזניך וזנומך אתך".

תוספות

פסק מתניתין מני רבי עקיבא היא – ואומר רבינו יצחק: דהלכתא כבית הלל דמתניתין, דשרי אפילו לגוי, ולא כבית הלל דברייתא, דאסרי ופליגי ארבי עקיבא. דהוי סתם במתניתין ומחלוקת בברייתא, דהוי הלכתא כסתם דמתניתין, כדאיתא ב"החולץ" (יבמות מב,ב). וכל שכן דהכא דסתם לן כלשון (ברייתא) [בית הלל], דעדיף משאר סתמי כדאיתא בסוף שבת (קנ"א). והא דפרישנא בסמוך טעמא דרבי עקיבא מדכתיב "כצבי וכאיל", ואמרינן אידך מוקים לה כרבי אלעזר הקפר, פירוש: דדריש בריש פרק שני דחולין (כח,א): מה פסולי המוקדשים בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה, ועוף אין לו שחיטה אלא מדברי סופרים. משמע דרבי עקיבא לית ליה דרבי אלעזר הקפר, אלא סבר לה כרבי, דדריש שחיטה מ"יזבח כחומר צויתיד", מלמד שנצטוו משה על רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה. דלמא הכי קיימא לן כרבי. ואף על גב דרבי יוסי בר חנינא בנויזר בפרק "מי שאמר" (כט,א) סובר דאין שחיטה לעוף מן התורה – אין ראייה ממנו שיהא הלכה כן, דתנא הוא כדמוכח התם. ועוד, דרבי עקיבא מצי סבר כרבי אלעזר הקפר, וגמר חד מ"צב"י וחד מ"איל" כדפרישית לעיל בפרק שני (טו,א) גבי מה צבי ואיל פטורין מן הבכורה כו'. ובהלכות גדולות משמע שרצה לפסוק כבית הלל דברייתא. ומשמע נמי דמדברנן היא דפליגי ארבי עקיבא. דפירשו שהחלב מותר לגוי משום דאיתקש פסולי המוקדשים לאיל וצבי, והבשר אסור להאכילו לגוי מדברנן. ואין להביא ראייה דאסור לגוי משום דקיימא לן כההוא דרשא: "ואכלת" ולא לכלביך, והוא הדין לגוי, כדמוכח בפרק "כל שעה" (פסחים כט,א). דאשכחן כמה סתמי כהך דאיתא הכא: בפרק "הלוקח בהמה" (בכורות כא,ב) לעיל גבי חרות דם, דתנן: יקבר. ובפרק "עד כמה" (שם כח,א): מי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר. ולקמן בפרק (לו,א): השוחט את הבכור ונודע (עד שלא הראהו כו' הבשר יקבר. ובפרק "בהמה המקשה" (חולין סט,ב) גבי יצא רובו: הרי זה יקבר. אבל היך אין ראייה, דשפיר איתא כרבי עקיבא, דהא לרבי עקיבא גופיה שמעינן ליה בפרק "טבול יוס" (זבחים קג,ב וקד,א) דאמר: מדבריו למדנו שהשוחט את הבכור ונמצא טריפה – שיאותו הכהנים בעורו. משמע דבשרם אסור בהנאה. והיינו טעמא, כדפרישנא לעיל בפרק שני (יד,א) גבי קדשים שקדם מום קבוע להקדשן, דהיכא דשרי לישראל הוא דאיתקש לצבי ואיל, ושרי אפילו לגוי, ולא איתסר מ"ואכלת" ולא לכלביך. אבל היכא דאסור לישראל – לא איתקש לצבי ואיל. הילכך, בכור שמת, או נשחט בלא התרה, או הותר ונמצא טריפה – טעון קבורה, כדמוכח הני סתמי. ואפילו רבי עקיבא מודה, כדאמר בפרק "טבול יוס" (זבחים קד,א). ואף רבי עקיבא לא אמר שיהא העור מותר אפילו בגבולין אלא כשהתירו מומחה, אבל לא התירו מומחה – לא. ובטריפה נמי, ואף על גב דשרי רבי עקיבא העור – אין הלכה כמותו, כדמסקינן התם: והלכתא כחכמים, דאמרי אין "לא ראיתי" ראייה, אלא יצא לבית השריפה. ומיהו, לדידן לא בעי שריפה, דהתם במקדש הוא דבעי שריפה, דבמקדש קאי. ומאי שכתוב שם בספרים: "והלכתא כחכמים, בשר בקבורה והעור בשריפה", פירש שם רש"י דלא גרס ליה, דרבנן דאמרי בעור "אלא יצא לבית השריפה" – לאו אדרבי עקיבא קיימא, דאיידי בבכור בגבולין, אלא אדרבי חנינא, דאיידי בקדשי המקדש. ומיהו, קשיא בברייתא דלקמן בשמעתין (לג,א) גבי שתי חטאות אחת תמימה ואחת בעלת מום, דקאמר רבי אלעזר ברבי שמעון: אפילו בשר בעלת מום בקדשה, ונזרק דמה של תמימה – אסורה. וקתני עלה בתמורה בפרק "יולד חטאת" (כד,א): יוצא לבית השריפה. והשתא, מאיזה טעם היא בשריפה? כל עיקר פסולה לא הוי אלא משום דהויא חטאתא שכפרו בעליה דמתה, וחטאות המתות דינן [בקבורה] כשמתו! ואי משום דכי נשחטו הויא ליה כעין קדשים פסולים שנפסלו אחר שחיטה, שיוצאים לבית השריפה – הא בבכור תנן: (דסבר) [יקבר] כשנשחט שלא על פי מומחה. וכשנמצא טריפה הוי בקבורה כדפרישית! ושמא יש לחלק בין בזמן הזה לזמן בית המקדש. ואם היינו מחלקים בין נשחט שלא על פי מומחה, לשאר פסול שאירע אחר שחיטה – היתה מיושבת גירסת הספרים דזבחים. אלא שנגרוס אפכא: "והלכתא כחכמים, בשר בשריפה ועור בקבורה". ובזמן הזה הוא דקאמר, שלא החמירו על העור לשורפו כמו הבשר. ואם תאמר: מאי שנא הא במסכת ערלה (פרק ג משנה ג) ומייתי לה בפרק שני דתמורה (לד,א): האורג מלא הסיט מצמר הבכור – ידלק הבגד. ובכל הנך שהבאתי משמע דדינו של בכור בקבורה! ואין לחלק בין שער לשער. דכהאי גוונא פריך משער נזיר ופטר חמור, דתנן התם: יקבר, ובמסכת ערלה (שם) תנן: בשער ובפטר חמור ידלק. ואין נראה לדחות, דהתם פריך משום דמשמע ליה מתניתין התם דקתני שער נזיר ופטר חמור, דקאי "שער" אתרוייהו. ועוד, תניא נמי בתוספתא: התולש צמר מבכור תם, והניחו בחלון, אף על גב שנולד לו מום לאחר מכאן, ושחטו – הרי זה יקבר. ויש לומר: דאיכא לשנויי הכא כדמשני התם אפטר חמור: כאן בשק, כאן בשער. פירוש: שער ממחר לכלות, וסגי ליה בקבורה. אבל אם עשה ממנו בגד – חיישינן שמא יוצאוהו אחר שנקבר, ובעי שריפה. ואיכא דמשני התם ומוקי לה כרבי יהודה, דאמר: אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברים – רשאי.

מסורת הש"ס
 ג. תמורה כד,א.
 ד. ילקי"ש תורה תשנה.
גרסות
לכור במשניות ועוד, וכן בש"מ: **על הבכור**.
ובית הלל אומרים בש"מ: **ובית הלל מתירין**.
ובשרם יהיה לך וגוי בש"מ: **ובשרם יהיה לך כחזה ותנופה וכשוק הימני**.

ומכאן אתה למד דלא איזבונני מיזבדן [שאינו נמכר] ולא איפרוקי מיפריק [ואינו נפדה].
משנה בית שמאי אומרים: לא ימנה ישראל עם הכהן לאכילת בכור בעל מום. ובית הלל מתירין שישראל יאכל מן הבכור הזה, ואפילו מתירים לגוי לאכול ממנו.
ב גמרא שנינו במשנתנו, כי לדעת בית הלל מותר אפילו לגוי לאכול מן הבכור. ואומרים: מתניתין מני [משנתנו כשיטת מי היא]? כשיטת רבי עקיבא היא, דתניא [משנניה ברייתא]: בכור בעל מום, אין נמנין עליו אלא חבורה שכולה כהנים, אלו דברי בית שמאי. ובית הלל אומרים: אפילו זרים. ר' עקיבא מתיר להאכילו אפילו לגוי. ומה שמתירים בית הלל במשנתנו להאכיל לגוי, הריהו איפוא כפי שפוסק ר' עקיבא לפי שיטתם. ומסבירים את הנימוקים: **מאי טעמא** [מה הטעם] של בית שמאי? **דכתיב** [ושנאמר] לאהרן ובניו לגבי הבכורות: "אך בכור שה או בכור כשב... ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין" (במדבר יח, יח), כלומר, דינן כדן חזה ושוק שמקבלים הכהנים מכל זבח שלמים: **מה התם** [שם]. בחזה ושוק, **כהנים** – אין [כ] אוכלים בו, **ישראל** – לא, שהרי נאמר לגביהם: "תאכלו במקום טהור אתה ובניך ובנותיך אתך" (ויקרא י, יד), **אף הכא** [כאן]. באכילת בכור, **כהנים** – אין [כ] אוכלים ממנו, **ישראל** – לא.

שמאי? דכתיב [ושנאמר] לאהרן ובניו לגבי הבכורות: "אך בכור שה או בכור כשב... ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין" (במדבר יח, יח), כלומר, דינן כדן חזה ושוק שמקבלים הכהנים מכל זבח שלמים: **מה התם** [שם]. בחזה ושוק, **כהנים** – אין [כ] אוכלים בו, **ישראל** – לא, שהרי נאמר לגביהם: "תאכלו במקום טהור אתה ובניך ובנותיך אתך" (ויקרא י, יד), **אף הכא** [כאן]. באכילת בכור, **כהנים** – אין [כ] אוכלים ממנו, **ישראל** – לא.

אורח ההלכה

ובית הלל מתירין ואפילו גוי בכור בהמה טהורה בעל מום, מאכילו למי שירצה, ואפילו לגוי (וכן רשאי להאכילו לכלבים. רמ"א. והש"ך חולק). מפני שהוא חולין, והרי הוא נכסי כהן. בבית הלל וכו' עקיבא. (רמב"ם ספר קרבנות הלכות בכורות פ"א ה"ג. שו"ע י"ד שו, ה).

עיונים

לא ימנה ישראל עם הכהן לבכור כלומר, לא יטול מנה עמו מן הבכור, שהבכור הוא חלק ממתנות הכהונה. ובעיקרו של דבר, מדובר כאן על עצם ההיתר של ישראל לאכול מבשר הבכור. אלא שיש כאן הדגשה לדעת בית שמאי, שאין זו רק זכות שיש לכהן בבכור לאוכלו, אלא גם איסור – שאינו רשאי להזמין את ישראל לאכול עמו משלו (ראה רש"י. קול הרמ"ז על המשניות).

